

**DOBRO DOŠLI
U SVET
REVIZIJE I KONTROLINGA**

3.12.2015.

Edukativno-konzultantski centar

Dr Branislav Nerandžić

2

MENADŽMENT

KONTROLA

Kao deo menadžmenta

Ključna pitanja koja su predmet predavanja

- 1) Šta je kontrola?**
- 2) Zašto je kontrola važna?**
- 3) Kako treba da izgleda proces kontrole?**
- 4) Kontrola organizacionih performansi?**
- 5) Koji se alati koriste u kontroli?**
- 6) Koje su nove tendencije u kontroli?**

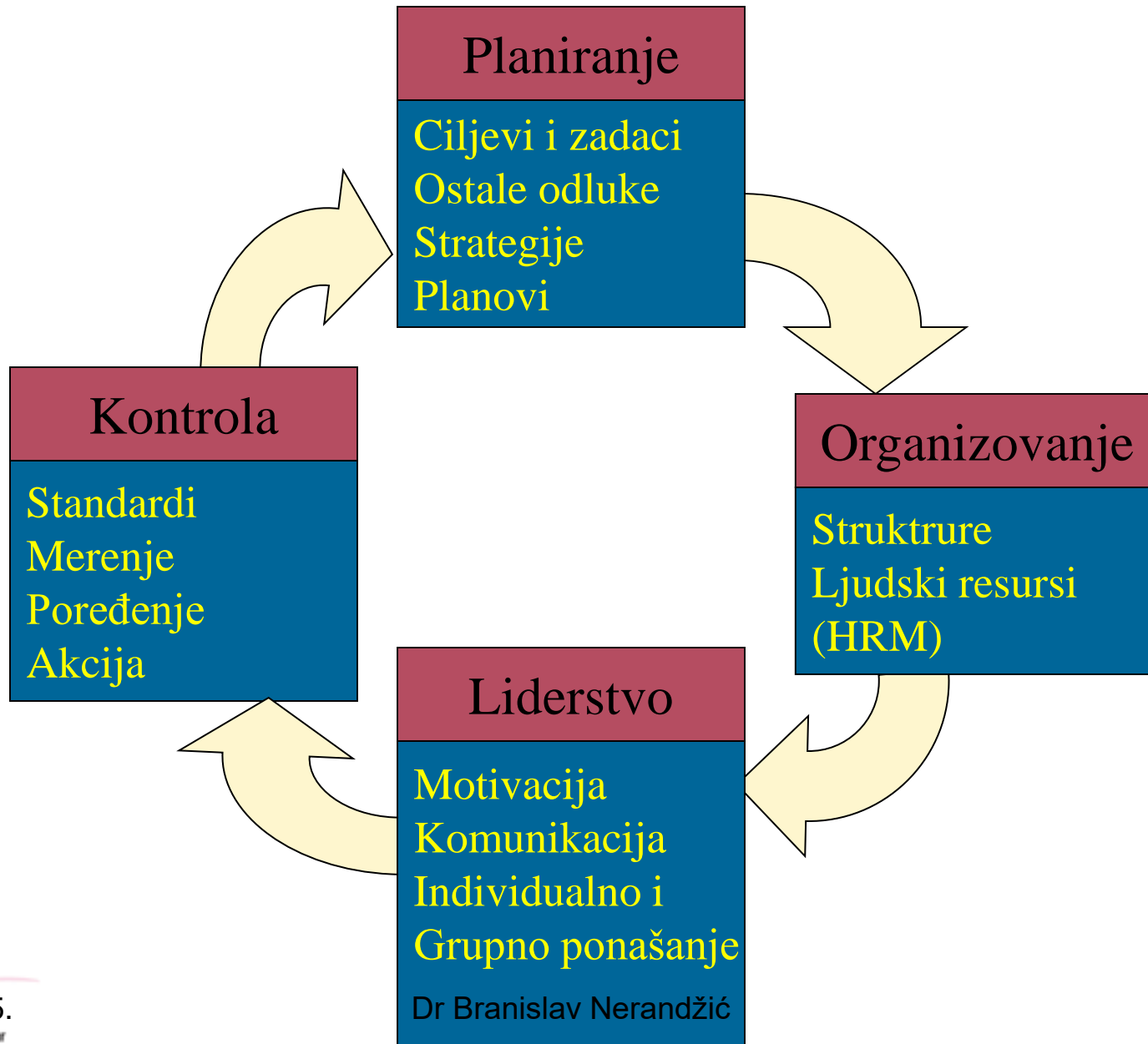

Proces upravljanja se sastoji od 5 osnovnih faza menadžmenta

1. Planiranje
2. Organizovanje
3. Kadrovsko popunjavanje
4. Liderstvo
5. **Kontrola** (verifikacija, monitoring, provera...)

Kontrola tesno prožima sve ostale faze menadžmenta

1. ŠTA JE KONTROLA?

- **Faza menadžmenta** gde se vrši **provera, verifikacija**:

1. **ostvarivanja planskih odluka**
2. **efikasnosti organizovanja i organizacione strukture**
3. **pojedinih elemenata liderstva**
4. **efikasnosti same kontrole**

- **Kontrola** podrazumeva **praćenje aktivnosti** da bi se osiguralo da su one **izvršene** kao što je **planirano**, i **ispravljanje svih značajnih devijacija**.

2. NEOPHODNOST I ZNAČAJ KONTROLE

- **Izbegavanje poremećaja, problema i devijacija u funkcionisanju organizacije** (kao posledica ljudskih ograničenja, promena u okruženju, promašaja ...).
- **Provera kako se ostvaruju odluke** –Veza sa planiranjem.
- **Racionalnije funkcionisanje svih sistema** - Uočavanje i korigovanje grešaka, koji dovode do pada kvaliteta, profita, gubitka tržišta .
- **Podstiče davanje ovlašćenja zaposlenima** - Lakše suočavanje sa neizvesnošću i promenama
- **Povezivanje svih faza procesa menadžmenta** Ideje i informacije za korektivnu akciju.
- **Zaštita organizacije i radnog mesta i ambijenta**

Tri pristupa –vrste kontrolnih sistema

A.Tržišna

B.Birokratska

C.Klanska

A. Tržišna kontrola

- **Akcentat** na korišćenju spoljnih tržišnih mehanizma, kao što su *konkurencija, cene i tržišno učešće*, **za uspostavljanje standarda koji se koriste u sistemu kontrole.**
- Obično ih koriste organizacije čiji su proizvodi ili usluge jasno specificirani.
- Formiraju se posebni organizacioni delovi - profitni centri, čiji se doprinos ukupnom tržišnom poslovanju kompanije i na tržištu može da sagleda.

B. Birokratska kontrola

- **Akcenat** na procedurama, administrativnim pravilima, propisima, politikama, opisu poslova i budžetima (najčešći oblik).
- **Potencira organizacioni autoritet.**
- **Za razliku od tržišne kontrole, oslanja se na hijerarhijske mehanizme.**

C. Klanska kontrola

- **Akcentat** na ponašanju zaposlenih zajedničkim vrednostima, normama, tradiciji, ritualima, verovanjima i ostalim aspektima organizacione kulture.
- Obično koriste organizacije u kojima su **timovi** uobičajena pojava, i gde se **tehnologija brzo menja**
- Klanska kontrola, češće u primeni na Dalekom Istoku.

Praksa u primeni navedenih pristupa:

- **Većina organizacija se ne oslanja u potpunosti samo na jedan pristup sistem kontrole.**
- **Organizacije odlučuju da li akcenat da stave na birokratsku ili klansku, sa korišćenjem nekih mera tržišne kontrole.**
- **Ključ je stvaranje sistema kontrole koji je prilagođen konkretnoj organizaciji i vremenu, i da se efikasno i efektivno postignu ciljevi.**

3. PROCES KONTROLE

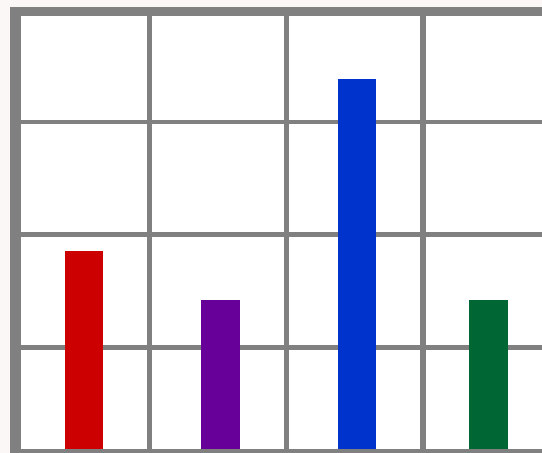
Proces kontrole se sastoji iz tri koraka-faze:

- a) Merenje stvarnog učinka** –rezultata, aktivnosti;
- b) Poređenje** stvarnog učinka (rezultata) u odnosu na standard;
- c) Preduzimanje menadžerskih koraka korektivnih aktivnosti** da bi se ispravile devijacije i/ili neodgovarajući standardi;

a). Merenje

- Da bi se utvrdio stvarni učinak neke aktivnosti, mora se **raspolagati sa odgovarajućim podacima**, tj. mora se izvršiti **merenje ostvarenih učinaka**.
- Merenje se može vršiti u različitim **frekvencijama**.
- Četiri izvora informacija za merenje učinaka:
  - 1) Lično posmatranje
  - 2) Statistički izveštaji
  - 3) Usmeni izveštaji
  - 4) Pismeni izveštaji

	Prednosti	Nedostaci
Lična posmatranja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Znanje iz prve ruke ▪ Informacije nisu filtrirane ▪ Intenzivno pokrivanje radnih aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podležu ličnim predrasudama ▪ Oduzimanje vremena ▪ Nametljiva

	Prednosti	Nedostaci
Statistički izveštaji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Numerički podaci koji lako i efektivno pokažu međudnose ▪ Efektivni za prikazivanje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Daju ograničene informacije ▪ Ignorišu subjektivne faktore

	Prednosti	Nedostaci
Usmeni izveštaji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brz način dobijanja informacija, sastanci, telefonski razgovori ▪ Omogućavaju i verbalni neverbalni „feedback,,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Info se filtriraju ▪ Info se ne mogu dokumentovati

	Prednosti	Nedostaci
Pismeni izveštaji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sveobuhvatni ▪ Formalni ▪ Lako se arhiviraju i ponovo aktiviraju	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Potrebno je više vremena za izradu

Šta merimo je važnije nego kako merimo

- **Merenje mora da bude pouzdano.** Pri tome, **ono šta merimo je važnije za kontrolu od onoga kako merimo.**
- Ako je jedna aktivnost **značajna**, ne može se prihvatiti izgovor da je tu aktivnost teško izmeriti. Kada indikator učinka ne može da se izrazi **merljivim terminima**, menadžeri koriste **subjektivne mere**.
- Izbor pogrešnog kriterijuma može dovesti do ozbiljnih disfunkcionalnih posledica.
- Neki kriterijumi kontrole mogu da se primene na bilo koju situaciju (zadovoljstvo i kretanje broja zaposlenih, promet, budžeti prihoda, troškovi, outputi, profit – uobičajene mere kontrole).

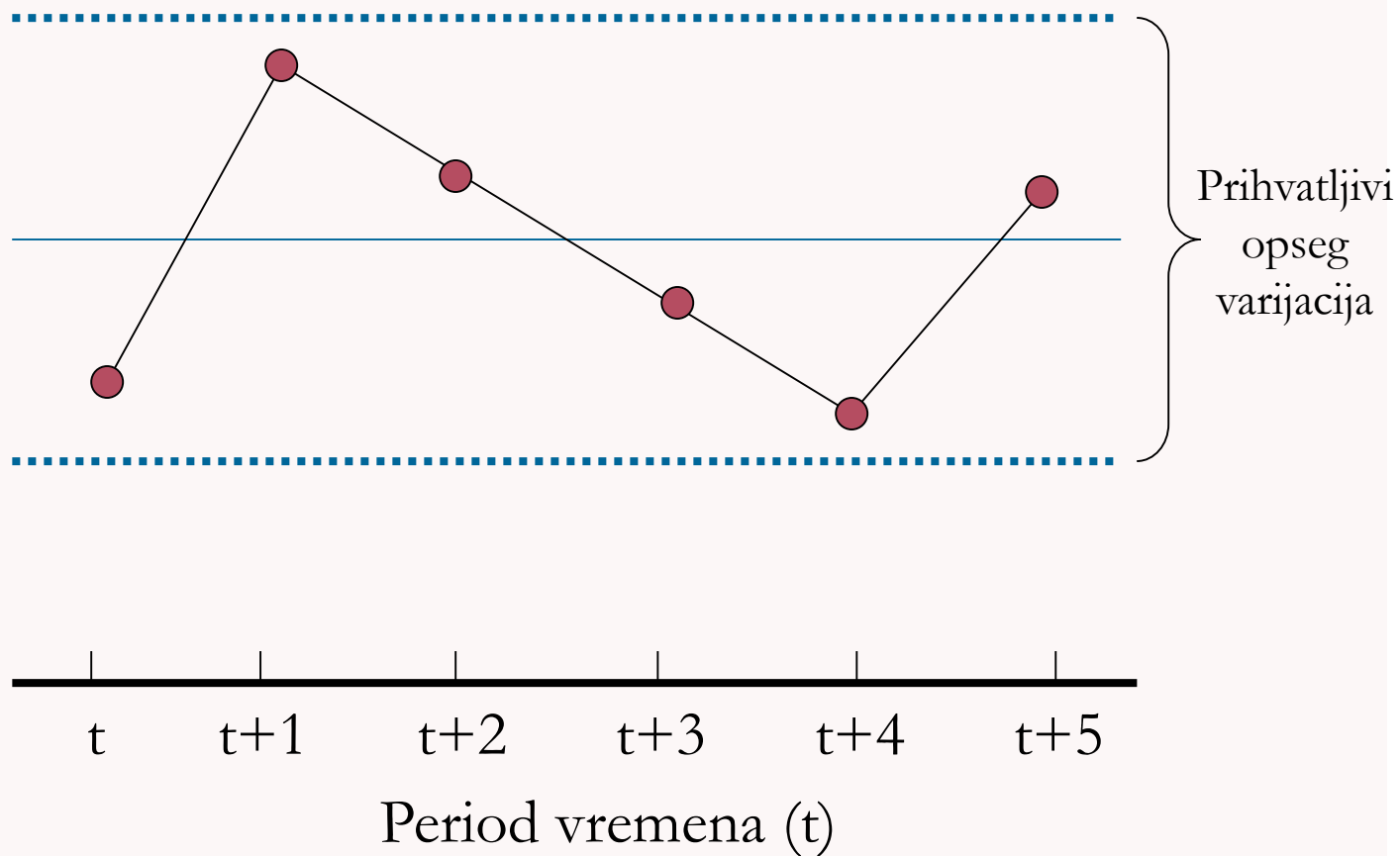

b). Poređenje

- Faza u kome se određuje **nivo odstupanja izmedju stvarnih rezultata i utvrđenih standarda.**
- Bitno: **Definisati prihvatljiv opseg varijacija.** Devijacije koje prevazilaze taj prihvatljiv opseg postaju značajne i zahtevaju pažnju menadžera, s tim da pažnja treba biti usmerena na:
  - Veličinu odstupanja (veliko ili malo) i
  - Smer (iznad ili ispod) varijacija u odnosu na standard.

Definisanje prihvatljivog opsega varijacija

c. Preduzimanje korektivnih akcija

- Pravci korektivnih akcija

“Ne činiti ništa”- Samo ukoliko se proceni da su odstupanja beznačajna.

Korekcije tekućih performansi

- Brza korektivna akcija kako bi se problem rešio;
- Osnovna korektivna akcija kako bi se locirao i korigovao izvor devijacija;

Korektivna akcija- bazična korekcija

- Promena strategije, strukture, sistema nagradjivanja, trening programi, redizajniranje posla, otpuštanje zaposlenih....

Revidiranje standarda- Cilj je promeniti neadekvatne, previše visoke ili previše niske stanarde.

Karakteristike efikasnog sistema kontrole

Najbitnije karakteristike su sledeće:

- ⇒ TAČAN (tačno ukazuje na probleme)
- ⇒ BLAGOVREMEN (pravovremen)
- ⇒ OBJEKTIVAN
- ⇒ EKONOMIČAN
- ⇒ FLEKSIBILAN
- ⇒ PRIHVATLJIV (primenljiv)

KONTROLA ORGANIZACIONOG POSLOVANJA (PERFORMANSI)

- **Performanse** se mogu, najopštije, definisati kao:
Krajnji rezultat preduzetih aktivnosti
- **Organizacione performanse** se mogu definisati kao: **Akumulirani, krajnji rezultati svih organizacionih procesa i aktivnosti u kompaniji.**
  - Formulirane strategije, radni procesi i radne aktivnosti;
  - Koordiniranje rada zaposlenih
- Kontrola, kao faza menadžmeta, fokusirana je na organizacione performanse.

ZNAČAJ MERENJA PERFORMANSI

Merenje organizacionih performansi omogućava:

- *Unapređenje uspešnosti i kvaliteta poslovanja;*
- *Bolje upravljanje svim resursima;*
- *Povećanje sposobnosti da se obezbedi vrednost potrošačima;*
- *Utiče na reputaciju organizacije;*
- *Pobošljanje nivoa organizacionog učenja;*

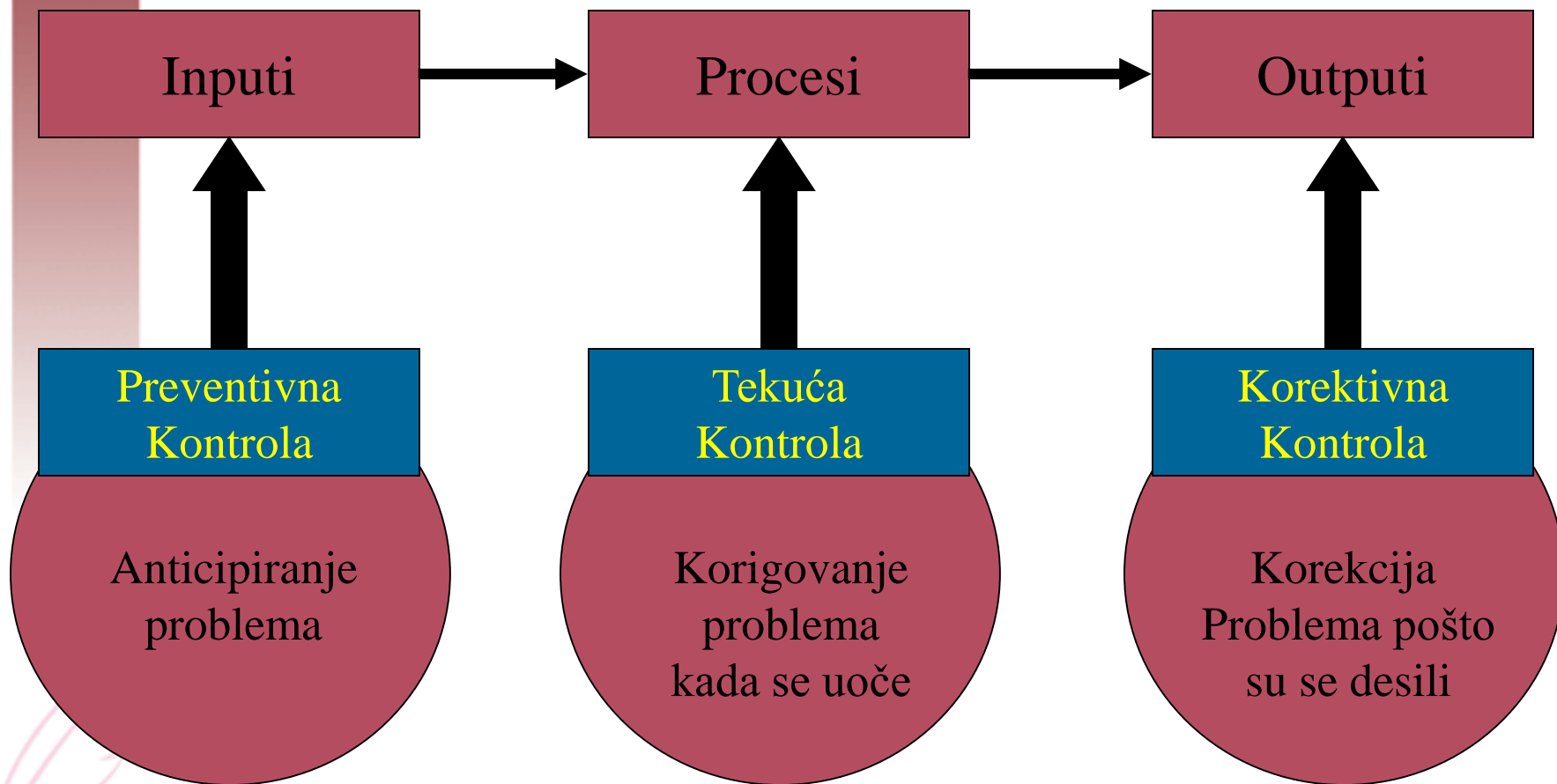
MERE ORGANIZACIONIH PERFORMANSI

- 1. Organizaciona produktivnost** – ukupan „output,, robe ili usluga (izračunat $\text{Prod. Cena} \times Q$) u odnosu na „inpute,, potrebne da se ostvari taj „output,, (izračunat $\text{Nab. Cena} \times Q$)
- 2. Organizaciona efektivnost** – mera adekvatnosti organizacionih ciljeva i toga koliko je organizacija uspešna u ostvarivanju tih ciljeva.
- 3. Rangiranje u delatnosti** - na bazi finansijskih rezultata (profita, rasta profita, prihoda.), ocena organizacione kulture, ocena uspešnosti zadovoljstva potrošača...

SREDSTVA ZA KONTROLU ORGANIZACIONIH PERFORMANSI

- Menadžeri mogu da implementiraju kontrolu *pre* početka aktivnosti, *za vreme* obavljanja aktivnosti i *posle* obavljenih aktivnosti

PREVENTIVNA, TEKUĆA I KOREKTIVNA KONTROLA

- **Preventivna kontrola** – najpoželjnija vrsta kontrole, sprečava probleme pre nego što se pojave - obavlja pre početka aktivnosti- npr. Interna revizija, Strateški kontroling, Standardi;
- **Tekuća kontrola** – obavlja se tokom procesa rada, putem direktnog nadzora (teh. ili od M.)

Omogućava menadžmentu, da simultano sa nastajanjem reši, probleme, pre nego što prouzrokuju prevelike troškove - operativni kontroling.

- **Korektivna kontrola – feedback kontrola** – najpopularnija. Nedostatak je što kada menadžer dobije informaciju problem se već dogodio i prouzrokovao gubitak

Prednosti ovog tipa kontrole:

- Obezbedjuje **povratnu spregu i značajne informacije** o efikasnosti realizacije usvojenih planskih odluka;
- Deluje **motivirajuće** na zaposlene pošto dobijaju informacije o rezultatima njihovog rada;

1 . FINANSIJSKA KONTROLA

Tradicionalna merila finansijske kontrole obuhvataju analize:

- **koeficijenata, i**
- **budžeta**

Koeficijenti/ racio brojevi:

- **Likvidnosti**- sposobnost izvršavanja kratkoročnih obaveza,
- **Leveridža**- mera zaduženosti i sposobnosti vraćanja dugova,
- **Aktivnosti**- koeficijenti obrta zaliha, dobavljača, gotovine..
- **Profitabilnosti**- zarađivačka sposobnost preduzeća

Analiza budžeta

- **Budžet** – je **numerički plan** alociranja sredstava i obavljanja aktivnosti.
- **Budžeti obezbeđuju menadžerima kvantitativne standarde**, na osnovu kojih se meri i upoređuje potrošnja resursa ili ostvarivanja prihoda, priliva gotovine, profita...

2. Druga, dodatna merila finansijske kontrole

EVA i MVA - koncepti se zasnivaju na pretpostavci da kompanije uzimaju kapital (od investitora) da bi uvećale njegovu vrednost.

- **EVA (dodata ekonomska vrednost)**
  - Obračunava se na osnovu **operativnog profita** (posle oporezivanja) **umanjenog za ukupan iznos troškova kapitala**.
  - Fokusira pažnju menadžera na ostvarivanje stope povraćaja iznad cene kapitala.
- **MVA (dodata tržišna vrednost)**
  - Dodaje tržišnu dimenziju- na akcijskom tržištu - **Vrednost akcija/ukupno investirani+nerasapoređeni (zadržani) profit**.

3. Praksa “upravljanja” zaradama

- Finansijska praksa upravljanja zaradama, u osnovi **profitom**, odnedavno podleže povećanoj kontroli posebno u SAD, gde su propisi bili liberalni;
- Organizacije „montiraju,, prihode i rashode, da bi povećale finansijski poslovni rezultat, tako da se dobija nerealna slika finansijskog poslovanja kompanije;
- Potreba za eksternom i internom revizijom finansijskih izveštaja;

4 . Balanced scorecard

Instrument za merenje poslovnog rezultata organizacije sa više aspekata- upućuje na potrebu **kompleksnog sagledavanja ukupnog poslovanja, a ne samo pojedinačnih aspekata:**

- Obuhvata **četiri osnovne oblasti** koje utiču na ukupne poslovne rezultate kompanije, sa ciljem da se istakne značaj **svih procesa** i da se svi kontrolišu:

1. **Finansijski proces**
2. **Proces s klijentima-potrošačima**
3. **Interne procese- način odvijanja aktivnosti**
4. **Zaposleni/inovacije/razvoj**

5. Menadžment informacijski sistem – sredstvo kontrole

- **MIS –Sistem koji se koristi kako bi se obezbedile, redovne, blagovremene i pouzdane informacije menadžerima radi lakšeg uočavanja problema i donošenja odluka.**
- **Informacija: podatak koji je analiziran, obrađen i ima vrednost za menadžere**

MIS treba da ima sređene podatke na logičan način tako da je pristup informacijama moguć u razumnom periodu radi preduzimanja potrebnih korektivnih aktivnosti.

6. Benchmarking - najbolje prakse

Benchmarking – je u osnovi koncept traganje za najboljim praktičnim rešenjima, koja dovode do superiornog izvršavanja poslovnih zadataka.

- **Benchmark – standard kvaliteta prema kome se mere i porede poslovni rezultati.**
- **Benchmarking je oruđe kontrole koje pomaže da se identifikuju područja gde postoji:**
  - **gep i**
  - **problemi kako bi se podigli rezultati.**
- **Više vrsta: konkurentski, funkcionalni, interni, vremenski...**

SAVREMENI PROBLEMI KONTROLE

1. Međukulturne razlike
2. Problemi na radnom mestu
3. Nasilje na radnom mestu
4. Kontrola interakcije sa klijentima
5. Korporativno upravljanje

1. Usklađivanje kontrole u sredinama sa međukulturnim razlikama

- Metodi kontrole se razlikuju u raznim zemljama;
- Razlike postoje pre svega u **načinu kontrole, prikupljanju podataka i preduzimanju korektivnih akcija**. Posebno je problem za **multinacionalne kompanije**, kod kojih je zbog udaljenosti kontrola često formalna;
- Korišćenje **savremene tehnologije** za direktnu kontrolu lokalnih operacija;
- Mogu postojati pravne barijere (vezane za korektivne akcije), problemi kompatibilnosti podataka, prikupljanja podataka...

2. Problemi na radnim mestima

Kontrola radnog mesta predstavlja veliki izazov za menadžere. Sa jedne strane postoji potreba da se kontroliše radno mesto, a sa druge strane postoji niz otvorenih problema.

- Glavna pitanja:
  - a) Privatnost na radnom mestu
  - b) Sukobi, nasilje na radnom mestu
- ✓ Težnja da se nađe prava mera u sprovođenju kontrole.

a) Privatnost /kontrola na radnom mestu

- Radnici u SAD provedu prosečno 8,3 sata nedeljno gledajući web sajtove koji nisu vezani za posao. (Zaposleni radnici su plaćeni da rade, a ne da surfuju na webu).
  - Problemi rasnog ili seksualnog uznemiravanja;
  - Zaštita intelektualne svojine;
- Mnoge kompanije razvijaju i intenziviraju politiku praćenja radnih mesta. Danas 70% svih kompanija sa 1000 ili više zaposlenih koriste elektronski sistem praćenja. Mada mnogi zaposleni smatraju da to nije fer, ipak..

Mesta kontrola radnih mesta koje nadziru poslodavci

▪Korišćenje interneta	54,7%
▪Korišćenje telefona	44%
▪E – poruke	38,1%
▪Kompjuterski fajlovi	30,8%
▪Obavljanje posla korišćenjem video kamere	14,6%
▪Telefonski razgovori	11,5%
▪Govorne poruke	6,8%

b) Nasilje na radnom mestu

- Američki nacionalni institut za bezbednost i zdravlje navodi da svake nedelje prosečno 18 000 zaposlenih radnika bude žrtva nekog oblika napada, nasilja na poslu. **Ljutnja, agresivnost i nasilje na radnom mestu unose nemir među radnike i smanjuju njihovu produktivnost.**

Razlozi

1. Stres zaposlenih prouzrokovan sve većim otpuštanjima
2. Predugačko radno vreme
3. Prevelik broj informacija
4. Ometanja na poslu
5. Nerealni rokovi itd.

Posledice nasilja na radnom mestu

Vika na kolege	42%
Galama u vezi sa poslovnim problemima	29%
Namerno oštećenje mašine ili nameštaja	23%
Fizičko nasilje na radnom mestu	14%
Svađe i druge verbalne uvrede	10%
Fizički napad na kolegu	2%

Da bi sprečili nasilje menadžeri mogu da koriste koncept :

Kontrola pre radnog procesa (feedforward)

- Programi pomoći radnicima sa problematičnim ponašanjem
- Politika organizacije koja ne toleriše bes, agresivnost i nasilje
- Pažljivo snimanje kandidata pre zapošljavanja
- Ne ignorisanje pretnje, obučite zaposlene da izbegnu opasnost

Kontrola u toku radnog procesa (concurrent)

- MBWA (način upravljanja obilaskom radnih mesta) da bi se identifikovali potencijalni problemi
- Dobar primer kako se treba odnositi prema drugima
- Korporativne „vruće,, linije za izveštavanje o incidentima

Kontrola posle radnog procesa (feedback)

- Istražujte incidente i preduzimajte odgovarajuće mere
- Proučite politiku organizacije i menjajte je, ako je potrebno

4. Kontrola interakcije sa klijentima

- **Koncept Lanac od usluge do profita (service profit chain)** - Poslovanje neke kompanije, čini u osnovi, niz usluga koji treba da rezultiraju zadovoljstvom klijenta i ostvarivanjem profita.
  - **Strategija kompanije i sistem pružanja usluga** utiču na način kako će zaposleni opsluživati klijente.
  - Cilj je: **Visok kvalitet usluge, zadovoljstvo klijenata, lojalnost klijenata, rast prihoda i profitabilnosti organizacije.**
  - Samo kroz **uzajamno dobre poslovne** odnose sa klijentima može se postići uspeh, s tim da se **mora voditi računa o internom okruženju.**

5. Korporativno upravljanje

- **Sistem upravljanja organizacijom** mora da bude takav da su **interesi vlasnika pravilno zaštićeni. Uloga Upravnih odbora** u zaštiti akcionara je **posebno u tome važna.**
- UO treba da bude nezavisan od menadžmenta i da ne bude uključen u svakodnevno poslovanje i rukovođenje.
- Globalni **problem-prijateljski odnosi sa menadžmentom, nekompetentost članova UO...**
- **Promena uloge upravnih odbora u SAD usmerena na:**
Intrerekcije, zadatak zaštite interesa vlasnika, nezavisnost, expertize, liderstvo, interne revizije.
Podoban sistem finansijskih izveštaja:
  - Interna Revizija, Eksterna revizija, Strateški kontroling, Modeli izveštavanja
  - **Raste potreba javnog objavljivanja relevantnih podataka**

Danas su organizacije usmerene na:

- Upravljanje rizicima
- Upravljanje poslovanjem
- Kontrolu
- Uveravanje (i konsalting)

Definicija UPR:

“... Upravljanje preduzetnim rizicima (UPR) je proces, iniciran od strane upravnog odbora, rukovodstva i drugih zaposlenih lica, koji se koristi pri utvrđivanju strategija i kroz celo preduzeće, dizajniran da prepozna potencijalne događaje koji mogu da utiču na entitet i na upravljanje rizikom tako da bude u okviru prihvatljivih granica i da pruže razumno uveravanje u ostvarljivost ciljeva entiteta.”

Source: COSO Enterprise Risk Management – Integrated Framework. 2004. COSO.

Definicija interne revizije

- Interna revizija je nezavisna, objektivna i savetodavna aktivnost, ustanovljena da poveća vrednost i unapredi aktivnosti organizacije. Ona pomaže organizaciji da ostvari svoje ciljeve definisanjem i primenom sistematskog pristupa proceni i unapređenju upravljanja rizikom, kontrolama i upravljačkim procesima.

Cilj interne revizije

- Osnovni cilj interne revizije je da identifikuje rizike kojima je organizacija izložena, da vrednuje postojeći sistem interne kontrole, da se uveri da on funkcioniše na adekvatan način i u skladu sa politikama i procedurama organizacije, da rukovodstvu daje preporuke i prati njihovu realizaciju, da ocenjuje efektivnost i efikasnost radnih procesa.

MENADŽMENT

KONTROLA Kao deo menadžmenta

